

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН**

Харків
2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН**

для студентів I курсу денної форми навчання
першого (бакалаврського) освітнього рівня
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

**Харків
2019**

Тематика курсових робіт з історії держави і права зарубіжних країн для студентів I курсу денної форми навчання першого (бакалаврського) освітнього рівня галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / уклад.: В.Д. Гончаренко, Є.О. Васильєв, С.І. Власенко та ін. Харків: Нац. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2019. 26 с.

У к л а д а ч і: В.Д. Гончаренко,
Є.О. Васильєв,
С.І. Власенко,
К.М. Лісогорова,
М.М. Шевердін,
А.О. Булгаков,
С.Л. Гоцуляк,
Н.С. Стеценко

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Тема 1. Суспільний лад у країнах античного світу.....	6
Тема 2. Представницькі органи влади в країнах античного світу..	7
Тема 3. Зобов'язальне право за римським правом.....	9
Тема 4. Право власності за римським правом.....	10
Тема 5. Державний лад і право Візантії.....	12
Тема 6. Розвиток і правове регулювання привілеїв (імунітетів) у Візантії	13
Тема 7. Правове регулювання земельних відносин у державі Франків	15
Тема 8. Саксонське зерцало – збірник феодального права східнонімецьких земель початку XIII ст.....	16
Тема 9. Виборче законодавство Англії часів середньовіччя...	19
Тема 10. Держава і право Канади.....	20
Тема 11. Розвиток державного ладу Японії в Новий час.....	22
Тема 12. Встановлення фашистської диктатури в Італії.....	23
Тема 13. Держава і право Японії у XX ст.....	24

ВСТУП

Курсова робота з історії держави та права зарубіжних країн є одним із видів індивідуальних завдань навчально-дослідницького характеру, який використовується задля поглиблення, узагальнення і закріплення знань студента з однієї з найважливіших тем курсу, а також вироблення вміння самостійно працювати з навчальною і науковою історично-правовою літературою, пам'ятками права, сучасними інформаційними засобами і технологіями.

Тематика курсових робіт з історії держави та права зарубіжних країн визначається кафедрою. Студент може вільно обрати тему роботи із запропонованих на відповідний навчальний рік кафедрою, а також має право запропонувати власну, яка може бути затверджена кафедрою, якщо є актуальною або пов'язана з вирішенням фахових завдань. У такому випадку, зрозуміло, студент виконує курсову роботу за цією темою.

Структура курсової роботи має бути наступною: передмова, основна частина, висновки. У передмові необхідно охарактеризувати тему роботи в цілому, визначити хронологічні межі, викласти відповідні загальні історичні умови. Основна частина повинна займати не менше трьох четвертих обсягу роботи і включати відповіді на всі питання плану. У висновку треба надати історичні оцінки.

За змістом курсова робота має бути конкретною. Не можна обмежуватися лише констатацією фактів, їх слід всебічно й глибоко проаналізувати, тобто висвітлити причини й умови виникнення того чи іншого державно-правового явища, процес його еволюціонування, особливості, значення і вплив на подальший розвиток держави і права.

Якщо будь-які історичні факти або явища оцінюються в літературі по-різному, бажано висловити власну думку стосовно цих оцінок. Крім того, необхідними умовами написання курсової роботи є самостійний пошук необхідних відомостей, їх систематизація, узагальнення, аналіз, висновки.

Важливо пам'ятати, що робота висуваються й такі вимоги, як правильність оформлення, грамотність, написання чітким

почерком. У ній треба відокремити розділи відповідно до плану. У разі необхідності можна використати схеми, діаграми тощо. Обсяг роботи має становити 25–35 сторінок формату А4. Бажано, щоб перед тим, як здати на кафедру, вона була зброшурована або покладена в папку. Крім того, слід залишити поля для зауважень рецензента, пронумерувати сторінки, наприкінці навести список використаної літератури. Робота подається на кафедру не пізніше ніж за 1 місяць до встановленого учбовим відділом строку захисту.

Успішно виконана і правильно оформлена робота допускається до захисту після рецензування і оцінюється за 100-бальною шкалою.

Т е м а 1. Суспільний лад у країнах античного світу

П л а н

1. Особливості родової організації країн античного світу.
2. Еволюція поняття «громадянств» в Афінах, Спарті й

Римі:

- а) цензовані обмеження;
- б) класова боротьба і громадянство.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л.М. Маймескулов, Д.А. Тихоненков, В.В. Росіхін, С.І.Власенко; за ред. Л.М. Маймескулова. Харків: Право, 2011.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. / М. М. Страхов. 2-е вид., переробл. та доповн. Київ: Ін Юре, 2003.

Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. для юрид. вищих навч. закладів і ф-тів: [у 2 т.] / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 1998.

Тищик Б. Й. Історія держави і права Стародавнього Світу: навч. посібник: [у 2 т.]/Б. И. Тищик. Львів: Сполом, 1999.

Катрич В. М. Держава і право Стародавнього Риму / В. М. Катрич. Київ: Вид-во Київ. держ. ун-ту, 1974.

Тищик Б. Й. Історія держави і права Стародавнього Риму / Б. И. Тищик. Львів: Сполом, 1999.

История древнего мира. Ранняя древность. Кн.1. Москва 1983.

Тема 2. Представницькі органи влади в країнах античного світу

П л а н

1. Поняття «античний світ».
2. Періодизація історії Стародавньої Греції.
3. Представницькі органи влади грецьких міст-полісів:
  - а) Афіни;
  - б) Спарта.
4. Представницькі органи влади Стародавнього Риму:
  - а) період республіки;
  - б) період імперії.

Список літератури

Антология мировой правовой мысли: в 5 т./ Национальной общественно-научный фонд; науч. рук. проекта Г.Ю. Семигин. Т. 1. Античный мир и Восточные цивилизации. Москва: Мысль, 1999. 750 с.

Гончаренко В. Д. Ареопаг // Юридична енциклопедія: в 6 т. Т. 1: А–Г. Київ: Укр. енциклопедія, 1998. С. 140.

Гончаренко В. Д. Архонт // Юридична енциклопедія: в 6 т. Т. 1: А–Г. Київ: Укр. енциклопедія, 1998. С.154.

Гончаренко В. Д. Демос // Юридична енциклопедія: в 6 т. Т. 2: Д–Й. Київ: Укр. Енциклопедія, 1998. С.63–64.

Игнатенко А. В. Древний Рим: От военной демократии к военной диктатуре. (Историко-правовое исследование). Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1988.

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л.М. Маймескулов [та ін.]; за ред. Л.М.Маймескулова; Нац. ун-т «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого». Харків: Право, 2011. 520 с.

Історія держави і права зарубіжних країн. Хрестоматія / за ред. В.Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 2002. 716 с.

Резнік О.І. Право Стародавньої Греції. Реформи Солона.

Актуальні проблеми теорії та історії прав людини, права і держави: матеріали II Всеукр. наук. конф. молодих науковців, аспірантів і студентів, Одеса, 5–6 грудня 2003 р. Одеса: Юрид. л-ра, 2004. С. 200–202.

Утченко С. Л. Цицерон и его время. Москва: Мысль, 1972.

Федорова Е. В. Люди имперского Рима. Москва: Изд-во Моск. гос. ун-та, 1990.

Ханкевич О. И. Античная демократия // Право и демократия : сб. науч. тр. Вып. 20 / редкол. : В. Н. Бибило (гл. ред.) [и др.]. Минск : БГУ, 2009. 327 с.

Харатян Т. Н. Особливості виникнення державності в Стародавній Греції. *Питання державотворення в Україні та зарубіжних країнах на різних етапах історії*: матеріали I Всеукр. наук. істор.-прав. конф. молодих учених, 1 грудня 2011 р., м. Харків. Харків: НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого», 2011. С.111–113.

Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран: в 2 т./ Е.Н. Трикоз; сост. О.Л. Лысенко; отв. ред. Н.А. Крашенинникова. Т. 1: Древний мир и Средние века. Москва: Норма, 2004. 816 с.

Чернышов Ю. Г. Социально-утопические идеи и миф о золотом веке в Древнем Риме: Ч. 2: Ранний принципат. 2-е изд., перераб. и доп. Новосибирск: Изд-во Новосибирск. ун-та, 1994.

Черниловский З. М. Всеобщая история государства и права. Москва: Юрист, 1996.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студентів юрид. спеціальн. вищих закладів освіти. Харків: Право, 1999.

Тема 3. Зобов'язальне право за римським правом

П л а н

1. Підстави виникнення зобов'язань.
2. Зміст і сторони зобов'язань.
3. Поняття й види договорів. Зміст договору. Умови договору. Умови дійсності договорів.
4. Поняття «делікт». Система деліктних зобов'язань. Окремі види деліктів.
5. Забезпечення виконання зобов'язання: застава, завдаток, неустойка, порука.
6. Наслідки невиконання зобов'язання, підстави звільнення від відповідальності.

Список літератури

Агафонов С. А. Основи римського приватного права: навч. посібник. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2007. 141 с.

Гринько С. Д. Деліктні зобов'язання римського приватного права: поняття, система, рецепція: монографія. Хмельницький: ХУУП, 2012. 724 с.

Макарчук В. С. Римське приватне право: навч. посібник. 2-е вид., допов. Київ: Атіка; Харків: Право, 2015. 256 с.

Підопригора О. А., Харитонов Є. О. Римське право: підручник. 3-є вид. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 528 с.

Харитонов Є. О. Основи римського приватного права: посіб. для аудитор. і самост. вивч. курсу. Одеса: Вид. Букаєв В.В., 2016. 396 с.

Орач Є. М., Тищик Б. Й. Римське приватне право: академічний курс: підручник. Київ: Ін Юре, 2012. 392 с.

Основи римського приватного права: підручник / за заг. ред.: В. І. Борисової, Л. М. Баранової. Харків: Право, 2008. 224 с.

Маймескулов Л. Н., Россихин В. В., Тихоненков Д. А. История государства и права зарубежных стран: учеб. с хрестом. Материалом. Харьков: Финн, 2013. 848 с.

Глиняный В. П. История государства и права зарубежных

стран : учеб. посobie. 7-е изд. Харьков : Одиссей, 2009. 872 с.

Боярський О. О. Деякі питання формування деліктних зобов'язань у римському праві. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. Вип. 31. С. 147–153.

Вірченко В. В. Еволюція спадкового права в Римській імперії. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*. 2013. № 1. С. 18–23.

Кутателадзе В. О. Поняття та характерні риси суперфіцію за римським правом. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 38. С. 64–68.

Скрипник В. Л. Юридична конструкція узуфрукту у законодавстві зарубіжних країн. *Право України*. 2017. № 1. С. 101–108.

Голубєва Н. Ю. Категорія « зобов'язання » у давньоримському праві. *Часопис цивілістики*. 2011. № 11. С. 59–62.

Ємельянова Л. В. Система забезпечення зобов'язань у римському праві. *Актуальні проблеми держави і права*. 2002. Вип. 13. С. 77–80.

Карнаух Б. П. Квазіделікти у праві Давнього Риму. *Проблеми законності*. 2017. Вип. 136. С. 21–31.

Бобуйок І. А. Договір поруки в римському приватному праві. *Право і суспільство*. 2013. № 6. С. 90–93.

Дихта Н. М. Поняття та характерні риси договору доручення за римським приватним правом. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 51. С. 25–32.

Ємельянова Л. Застава у римському праві. *Сучасний вимір держави та права*. 2008. С. 63–64.

Т е м а 4. Право власності за римським правом

П л а н

1. Поняття та загальна характеристика речового права. Види речових прав.

2. Поняття і зміст права власності. Обмеження права власності.

3. Види права власності.
4. Набуття права власності.
5. Захист права власності, речові та кондикційні позови.

Список літератури

Заболотна Г. І. Сервітути у римському праві та їх рецесія у праві України: монографія. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. 340 с.

Венедіктова І. В. Історія виникнення і становлення інституту речових прав на чуже майно. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Право.* 2007. № 757. С.75–80.

Гужва А. М. Договір емфітевзису: римський досвід та сучасні правові реалії. *Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин*: матеріали Наук.-практ. конф., присвяч. 95-й річниці з дня народження В. П. Маслова, Харків, 17 лют. 2017 р. Харків, 2017. С. 97–100.

Агафонов С. А. Основи римського приватного права: навч. посібник. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2007. 141 с.

Макарчук В. С. Римське приватне право: навч. посібник. 2-е вид., допов. Київ: Атіка; Харків: Право, 2015. 256 с.

Підопригора О. А., Харитонов Є. О. Римське право: підручник. 3-тє вид. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 528 с.

Харитонов Є. О. Основи римського приватного права: посіб. для аудитор. і самост. вивч. курсу. Одеса: Вид. Букаєв В. В., 2016. 396 с.

Орач Є. М., Тищик Б. Й. Римське приватне право: академічний курс: підручник. Київ : Ін Юре, 2012. 392 с.

Основи римського приватного права: підручник / за заг. ред.: В. І. Борисової, Л. М. Баранової. Харків: Право, 2008. 224 с.

Маймескулов Л. Н., Россихин В. В., Тихоненков Д. А. История государства и права зарубежных стран: учеб. с хрестом. Материалом. Харьков: Финн, 2013. 848 с.

Глиняний В. П. История государства и права зарубежных стран: учеб. пособник. 7-е изд. Харьков: Одиссей, 2009. 872 с.

Боярський О. О. Деякі питання формування деліктних зобов'язань у римському праві. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. Вип. 31. С. 147–153.

Вірченко В. В. Еволюція спадкового права в Римській імперії. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*. Київ, 2013. № 1. С. 18–23.

Закорецька Л. Види прав на чужі речі: порівняльний аналіз за римським приватним правом та сучасним цивільним правом. *Право України*. 2007. № 8. С. 104–107.

Т е м а 5. Державний лад і право Візантії

П л а н

1. Поділ Римської імперії на східну та західну частини.
2. Державний лад Візантії:
  - а) VI–X ст.;
  - б) XI–XV ст.
3. Джерела й основні пам'ятки права Візантії.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібник. Київ: Центр учбов. л-ри, 2008. 541 с.

Всеобщая история государства и права / под ред. З.М. Черниловского. Москва: «Юрист», 2005. 756 с.

Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн. навч. посібник. Київ: Істина, 2005. 208 с.

Історія держави і права зарубіжних країн (Середні віки) / під ред. Б. Й. Тищика. Львів: Світ, 2006. 521 с.

Історія держави і права зарубіжних країн. Новий час (XVII ст. – 1918 р.) / під ред. Б. Й. Тищика. Львів: «Світ», 2013. 588 с.

Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. навч. посібник. Київ: Атіка, 2007. 196 с.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн. підручник. Київ: Ін Юре, 2003. 410 с.

Скрипилев Е. А. История государства и права Древнего мира: учебн. пособие. Москва, 1999. 788 С.

Т е м а 6. Розвиток і правове регулювання привілеїв (імунітетів) у Візантії

П л а н

1. Правонаступницький характер системи привілеїв (імунітетів) у Візантії.

2. Правове регулювання світських і церковних привілеїв (імунітетів).

3. Взаємозв'язок системи привілеїв (імунітетів) із формами землеволодіння у візантійському суспільстві.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Історія держави і права зарубіжних країн. підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. М. Маймескулов, Д. А. Тихоненков, В. В. Россіхін, С. І. Власенко. Харків: Право, 2011. 520 с.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник. 2-е вид. Київ: Ін Юре, 2003. 584 с.

Історія держави і права зарубіжних країн : Середні віки та ранній новий час: навч. посібник / за ред. Б.Й. Тищика. Львів: Світ, 2006.

Хрестоматія з історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. для юрид. вищ. навч. закладів і ф-тів: у 2 т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Том I. Київ: Ін Юре, 1998. 504 с.

Історія західноєвропейського середньовіччя: Хрестоматія: навч. посібник / упоряд. М. О. Рудь. Київ: Либідь, 2005. 656 с.

Васильев А. А. История Византийской империи: в 2 т. Т. 1. Время до Крестовых походов (до 1081 г.). URL: <http://gumilevica.kulichki.net/VAA/vaa1.htm>

Васильев А. А. История Византийской империи: в 2 т. Т. 2.

Время от крестовых походов до падения Константинополя (1081-1453 гг.). URL: <http://gumilevica.kulichki.net/VAA/vaa2.htm>

Византийский "земледельческий закон". URL: <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/byzant.htm>

Гончаренко В. Д. Епанагога // Юридична енциклопедія: в 6 т. Т. 2: Д–Й. Київ : Укр. енциклопедія, 1998. С. 362.

Гончаренко В. Д. "Землеробський закон" // Юридична енциклопедія: в 6 т. Д–Й. Київ: Укр. енциклопедія, 1998. С. 592.

Дячук Л. В. Проблема рабського шлюбу у візантійському праві. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 1. С. 13–16.

Журавльова Г. С. Розуміння принципу рівності в період Середньовіччя та Ренесансу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2016. Вип. 36(1). С. 50–54. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_36\(1\)_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_36(1)_12)

Омельчук В. В. Адміністративно-судові та фінансово-податкові привілеї візантійських монастирів. *Фінансове право : щокв. наук. журн.* 2013. № 2. С. 42–46.

Омельчук В. В. Особливості еволюції правового статусу монастирів у Візантійській імперії. *Університетські наукові записки : часопис*. 2013. № 1 (45). С. 36–42.

Омельчук В. В. Особливості еволюції системи фінансово-податкових привілеїв візантійських монастирів. *Фінансове право : щокв. наук. журн.* 2013. № 3. С. 35–39.

Омельчук В. В. Харістікія і парикія у системі податкових привілеїв візантійських монастирів *Фінансове право : щокв. наук. журн.* 2014. № 1. С. 20–23.

Омельчук, В. В. Судові повноваження Церкви та канонічні покарання у Візантійській імперії. *Публічне право*. 2013. № 2. С. 288–294.

Попсуенко Л. О. Кодекс Феодосія – нормативне підґрунтя для подальшого розвитку візантійського права. *Часопис цивілістики*. 2011. № 11. С. 75–79.

Троїцька О. М. Генеза толерантності в античності та середньовіччі: світоглядні позиції. *Гілея*. 2013. Вип. 84 (№5). С. 296–300.

Україна – Європа: хронологія розвитку: в 5 т. Т. 3. 1000-

1500 / автори, кер. проекту: А. В. Толстоухов, В. О. Зубанов. Київ : КВІЦ, 2008. 768 с.

Фіночко Ф.Д. Короткий нарис державної адміністрації у Візантійській імперії. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2006. Вип. 34. С. 171–177.

Ханстантинов В. О. Розвиток ідей терпимості/ толерантності в добу Середньовіччя. *Політичний менеджмент*. 2010. № 2. С. 180–188.

Эклога: византийский законодательный свод VIII века / гл. ред. М. Н. Тихомиров; редкол. П. Н. Третьяков [и др.]; вступ. ст., пер., коммент. Е. Э. Липшиц. Москва: Наука. Гл. ред. восточ. лит., 1965. 227 с.

Т е м а 7. Правове регулювання земельних відносин у державі франків

П л а н

1. Феодальні відносини як основа формування феодальної власності на землю у державі франків.
2. Правове регулювання форм землеволодіння у франкському суспільстві (алод, бенефіцій, феоде).
3. Земельна власність як основний чинник системи сюзеренітету васалітету.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. М. Маймескулов, Д. А. Тихоненков, В. В. Россіхін, С. І. Власенко. Харків: Право, 2011, 520 с.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник. 2-е вид. Київ: Ін Юре, 2003. 584 с.

Грубінко А.В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібник. Тернопіль, 2010. 392 с.

Історія держави і права зарубіжних країн: Середні віки та ранній новий час: навч. посібник / за ред. Б.Й. Тищика. Львів: Світ, 2006.

Хрестоматія з історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. для юрид. вищ. навч. закладів і ф-тів: у 2 т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Том I: Київ: Ін Юре, 1998. 504 с.

Історія західноєвропейського середньовіччя: Хрестоматія: навч. посібник /упоряд. М. О. Рудь. Київ : Либідь, 2005. 656 с.

Бобильова С. Й. Історія Німеччини з давніх часів до 1945 року: навч. посібник. Дніпропетровськ : РВВ ДНУ, 2004. 528 с.

Корецький В. М. Избранные труды: в 3 кн. Кн. 3 / редкол.: Ю. С. Шемшученко, В. Н. Денисов, И. Б. Усенко и др.; составители: Е. В. Роминский (рук. кол.), К. А. Савчук, Е. И. Мельничук ; примеч. Е. В. Роминского. К. : Юрид. думка, 2015. 488 с.

Поєдинюк В. С. Панівні верстви населення в імперіях Карла Великого та Київської Русі. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2005. Вип.30. С. 773–776.

Стеценко Н. С. «Розвиток земельного законодавства країн Західної Європи періоду Середньовіччя». *Порівняльно-аналітичне право*. Електрон. наук. фахове вид. 2017. № 4. Ст. 347–368.

Україна – Європа: хронологія розвитку. Т. 3. 1000-1500 / автори, кер. проекту: А. В. Толстоухов, В. О. Зубанов. Київ : КВЦ, 2008. 768 с.

Тема 8. Саксонське зеркало – збірник феодального права східнонімецьких земель початку XIII ст.

П л а н

1. Джерела Саксонського зеркала. Його автор.
2. Зміст Саксонського зеркала.
3. Значення Саксонського зеркала для подальших кодифікацій права.

Список літератури

Атаманова Н. В. До питання про створення "Саксонського зеркала" – кодексу середньовічного права Німеччини. *Право і суспільство*. 2015. № 1. С. 3–8.

Гончаренко В. Д. Лен // *Юридична енциклопедія* : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голов. редкол.) та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 2000. Т. 3 : К–М. С. 470–471.

Гошко Т. Д. «Саксонське зеркало» : символи й метафори. *Український історичний журнал*. 2017. №2. С. 126–141.

Гуменюк А. «Поширення «Саксонського зеркала» на території Східної Європи (XII–XVIII ст.)». *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : матеріали XV Регіон. наук.-практ. конф. (4-5 лют. 2009 р.). Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2009. С. 52–53.

Гуменюк Г. П. До питання про розробку та прийняття "Саксонського зеркала" (XIII ст.). *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. Одеса: Юрид. л-ра, 2007. Вип. 36. С. 287–293.

Гуменюк Г. П. До питання про структуру та зміст збірника "Саксонське зеркало". *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. праць. Одеса : Юрид. л-ра, 2008. Вип. 43. С. 265–271.

Гуменюк Г. Історія держави і права "Саксонського зеркала" та його застосування в Європі в добу Середньовіччя. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : матеріали XIV Регіон. наук.-практ. конф. (6 лют. 2008 р.). Львів: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2008. С. 50–51.

Гуменюк Г. До питання про вплив саксонсько-магдебурзького права на формування східноєвропейських правових систем. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2009. Вип. 48. С. 39–45.

Гуменюк Г. П. До питання про редакції «Саксонського зеркала». *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : матеріали Регіон. наук.-практ. конф. (3–4 лют. 2011 р.). Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2011. С. 61–62.

Гуменюк Г. До питання про створення "Саксонського зеркала" – кодексу середньовічного права Німеччини. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. Львів, 2008. Вип. 47. С. 30–34.

Гуменюк Г. “Саксонське зеркало” – перша кодифікація німецького середньовічного права (до 780-річчя прийняття). *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. Львів, 2007. Вип. 45. С. 55–60.

Гуменюк Г. “Саксонське зеркало” – різновид імператорського права. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. Львів, 2008. Вип. 46. С. 33–43.

Гуменюк Г. П. Про виникнення та значення правового збірника “Саксонське зеркало”. *Актуальні проблеми теорії та історії прав людини, права і держави: матеріали Міжнар. наук. конф. мол. науковців, аспірантів і студент., присвяч. пам’яті видатних вчених-юристів П. О. Недбайла, О. В. Сурілова, В. В. Копейчикова, Одеса, 21–22 лист. 2008 р. / за заг. ред. Ю. М. Оборотов Одеса : Фенікс, 2008. С. 407–410.*

Гуменюк Г. П. “Саксонське зеркало” (XIII ст.) та його вплив на сучасне німецьке право. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 1. С. 35–38.

Історія держави і права зарубіжних країн. Хрестоматія: навч. посібник / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 2002. С. 150–177.

Кобилецький М. Саксонське зеркало та його застосування в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. Львів : Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2013. Вип. 57. С. 97–104.

Резнік О. І. «Саксонське зеркало» – найвідоміший правовий збірник німецького середньовіччя. *Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 15-річчю Нац. ун-ту «Одес. юрид. акад.»; відпов. за вип. В. М. Дрьомін. Одеса : Фенікс, 2012. Т. 1. С. 200–202.

Саксонское зеркало. Памятник, комментарии, исследования / отв. ред. В. М. Корецкий. Москва: Наука; 1985. 273 с.

Усенко І. Б., Ромінський Є. В. Саксонське зеркало // *Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (гол. редкол.) та ін. Київ: «Укр. енцикл.», 2003. Т. 5: П–С. С. 406.*

Тема 9. **Виборче законодавство Англії часів середньовіччя**

П л а н

1. Порядок формування інститутів самоуправління в англосаксонських королівствах.
2. Причини виникнення парламенту.
3. Система парламентських виборів в XIV – XVI ст.

Список літератури

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. М. Маймескулов, Д. А. Тихоненков, В. В. Росіхін, С. І. Власенко; за ред. Л. М. Маймескулова. Харків: Право, 2011.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник. 2-е вид., переробл. та доповн. Київ: Ін Юре, 2003.

Історія держави і права зарубіжних країн (Середні віки та ранній новий час): навч. посібник / за ред. Б. Й. Тищика. Львів: Світ, 2006. 696 с.

Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. для юрид. вищих навч. закладів і ф-тів: [у 2 т.]/ за ред. В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 1998.

Беатрис Аделейд Ли. Альфред Великий, глашатай правды, создатель Англии 848–899 гг. Санкт-Петербург: Евразия, 2006.

Власенко С. И. Народовластие английских куролеств (раннее средневековье VI-X вв.). *Теорія та практика сучасної юриспруденції*: матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф., 6 квітня 2017. Т. I. С. 26–30.

Власенко С. И. Нормандское завоевание Англии и местное самоуправление. *Теорія та практика сучасної юриспруденції*. XII Всеукр. наук.-практ. конф., 20 травня 2017. Том 2. С 21–25.

Гутнова Е. В. Английское государство в XIV-XV вв. *Средние века*. Вып. 50. Москва, 1987.

Петрушевский Д. М. Великая хартия вольностей и кон-

ституционная борьба в Англии XIII в. Москва, 1915.

Петрушевский Д. М. Очерки из истории английского государства и общества в средние века. Москва, 1937.

Т е м а 10. Держава і право Канади

П л а н

1. Революційні події 1867 р. Створення Домініону Канада.
2. Акт про Британську Північну Америку 1867 р.
3. Початок робочих та фермерських рухів у Канаді.
4. Державний устрій Канади.
5. Канада між двома світовими війнами. «Новий курс» Беннета.
6. Правова система та основні риси права Канади.
7. Конституція Канади 1982 р.
8. Політичні партії Канади.
9. Міжнародні відносини між Канадою та іншими державами.

Список літератури

Бержарон Р. Федеральний законодавчий процес Канади = The Federal Legislative Process in Canada. [б. м.]: [б. в.], 1998, 84 с.

Білецька І. Канада: парламент у системі розподілу функцій влади. *Віче*. 1997. № 1. С. 142–152.

Богдановская И. Ю. Правовые системы Канады, Австралии и Новой Зеландии: особенности развития. *Право и политика*. 2002. № 8. С. 21–25.

Газін В. П., Копилов С. А. Новітня історія країн Європи та Америки (1045–2002 роки): навч. посібник. Київ: Либідь, 2004. 624 с.

Качур В. О. Етапи становлення державності у Канаді. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : матеріали III Регіон. наук. конф. (лют. 1997 р.) Львів: ЛДУ ім. Івана Франка. Юридичний факультет, 1997. С. 131–135.

Качур В. О. Суспільно-політичний устрій Канади в XVII-60-х роках XIX ст. : монографія. Київ : Магістр-XXI століття, 2008, 152 с.

Качур В. Розробка, прийняття та суть Акта про Британську Північну Америку 1867 року. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 1999. Вип. 34, С. 33–36.

Марисюк К. Б. Виникнення, розвиток та функціонування парламенту Канади (1647–1982 рр.) : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків: Б. в., 2001, 20 с.

Марисюк К. Б. Створення федерального парламенту в Канаді (1840–1867 рр.). *Конституція – основа державно-правового будівництва і соціального розвитку України: тези наук. доп. та повідом. учасників Наук. конф. молод. учених* (м. Харків, 30 черв. 2001). Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2001. С. 78–80.

Марисюк К. Парламент Канади. *Право України*. 1999. № 7. С. 132–134.

Мартыненко Б. А. Канада во Второй мировой войне. Формирование "североатлантического треугольника" 1939–1941. Киев : Наук. думка, 1986, 136 с.

Мінгазутдінов І. Міжнаціональні відносини і держава: Досвід США і Канади. *Політика і час*. 1993. № 11. С. 63–66.

Тишков В. А. История Канады. Москва: Мысль, 1982, 268 с.

Тищик Б. Історія утворення Канадської конфедерації (1864–1967 рр.). *Право України*. 1997. № 10. С. 65–67.

Шишкін В. Судова система Канади. *Право України*. 1995. № 8. С. 37–39.

Code Civil du Quebec Civil Code of Quebec. Cowansville : LES EDITIONS YVON BLAIS INC., 1992. 748 p.

Т е м а 11. Розвиток державного ладу Японії в Новий час

П л а н

1. Державний лад Японії до середини XIX ст.
2. Особливості сьогунату Токугава.
3. «Ансейські» договори. Передумови революції в Японії 1868 р.
4. Реставрація Мейдзі. Реформи 70–80-х рр. XIX ст.
5. Розроблення і прийняття Конституції Японії 1889 р.
6. Державний лад Японії кінця XIX – на початку XX ст.

Список літератури

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. М. Маймескулов, Д. А. Тихоненков, В. В. Россіхін, С. І. Власенко. Харків: Право, 2011. 520 с.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. юрид. вузів і ф-тів. Харків: Право, 1999. С. 253–260.

Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн : навч. посібник: у 2 т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Ін Юре, 1998. Т. 2, С. 350–359.

Каюк Д. Г. Державно-правова модернізація Японії в світі епохи Мейдзі. *Право і суспільство*. 2009. № 2. С. 17–24.

Конституции и законодательные акты буржуазных государств. XVII– XIX вв. / сост. Н. Н. Блохин; под ред. П. Н. Галанзы. Москва, 1957. 856 с.

Мак-Клейн Дж. Л. Япония. От сьогуната Токугавы – в XXI век / пер. с англ. Е. А. Красулина. Москва: АСТ: Астрель, 2006. 895 с.

Мар’янюк О. В. Реставрація Мейдзі 1868 року: буржуазна революція чи формування абсолютистського режиму. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/history/2010/121-108-26.pdf>

Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки: Постсередньовічний Схід (XVIII–друга половина XIX ст.): навч. посібник. Київ: Либідь, 2007. 560 с.

Тадагава С. Конституция Японии 1889 г. и "модернизация" страны. *Известия высших учебных заведений. Правоведение*. 2002. № 4. С. 193–199.

Тояма Сигэки. Мэйдзи исин (крушение феодализма в Японии): пер. с яп. / авт. предисл. П. П. Топех ; ред. Г. И. Подпалова. Москва : Иностран. лит., 1959. 364 с.

Хмель П. Проблема неравноправных договоров во взаимоотношениях Японии и стран Запада в 70–90е годы XIX века. *Каразінські читання (історичні науки)*: тези доп. 63-ї Міжнар. наук. конф. (м. Харків, 23 квітня 2010 р.). Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. С. 350–351.

Тема 12. Встановлення фашистської диктатури в Італії

П л а н

1. Італія на початку XX століття.
2. Прихід до влади італійських фашистів.
3. Система каральних органів фашистської Італії.
4. Крах фашистського режиму.
5. Італія після Другої світової війни. Загальна характеристика Конституції Італії 1947 року.

Список літератури

Газін, В. П., Копилов С. А. Новітня історія країн Європи та Америки (1045 -2002 роки): навч. посібник. Київ: Либідь, 2004. 624 с.

Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 2002. 716 с.

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. М. Маймескулов [та ін.]; за ред. Л. М. Маймескулова. Харків: Право, 2011. 520 с.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Ін Юре, 2003. 584 с.

Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібник. Вид. 3-тє, доп. Київ: Атіка, 2001. 624 с.

Трофанчук Г. І. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 400 с.

Попелюшко, В. О. Реформа і контрреформа кримінального судочинства в Італії. *Адвокат*. 2010. № 8. С. 10-15.

Шишкін В. І. Судові системи країн світу: учеб. пособие: у 3 кн. Кн. 1. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 320 с.

Т е м а 13. Держава і право Японії у ХХ ст.

П л а н

1. Особливості державного устрою Японії в умовах окупаційного режиму.

2. «Вестернізація» японського права після 1945 р.

3. Історія розробки й прийняття Конституції Японії 1947 р. Основні положення Конституції 1947 р.

4. Історичне значення Конституції 1947 р. для розвитку Японії.

5. Розвиток державного ладу та партійної системи Японії після прийняття Конституції.

6. Правова система Японії.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. М. Маймескулов, Д. А. Тихоненков, В. В. Россіхін, С. І. Власенко. Харків: Право, 2011, 520 с.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. юрид. вузів і ф-тів. Харків: Право, 1999. С. 373–378.

Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: навч. посібник: у 2 т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 1998. Т. 2. С. 521–523.

Иноуэ Киеси, Оконоги Синдзабуро, Судзуки Сеси. История современной Японии / сокр. пер. с яп.: В. Гривнина, А. Немзера, Б. Раскина; ред., вступ. ст. А. Варшавского. Москва: Иностр. лит., 1955. 812 с.

Конституция Японии (вст. в силу 3 мая 1947 г.) URL: <http://lib.com.ua/books/6/703n1.html>.

Латышев И. А. Государственный строй Японии. Москва: Госюриздат, 1956. 94 с.

Савин А. С. Японский милитаризм в период Второй мировой войны 1939–1945 гг. Москва: Наука. Гл. ред. восточ. лит., 1979. 239 с.

Хани Горо. История японского народа. Москва: Изд-во иностр. лит., 1957. 215 с.

Хаттори Т. Япония в войне 1941–1945 / пер. В. П. Гужавин [и др.]. Москва : Воениздат, 1973. 632 с.

Цунэо Инако. Современное право Японии / под ред. и со вступ. ст. В. Н. Еремина; пер. с яп. В. В. Батуренко. Москва: Прогресс, 1981. 269 с.

Эйдус Х. Т. Очерки новой и новейшей истории Японии. Москва, 1955. 336 с.

Навчальне видання

Електронне видання

**ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН**

для студентів I курсу денної форми навчання
першого (бакалаврського) освітнього рівня
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

У к л а д а ч і: ГОНЧАРЕНКО Володимир Дмитрович,
ВАСИЛЬЄВ Євген Олександрович
ВЛАСЕНКО Сергій Іванович,
ЛІСОГОРОВА Катерина Миколаївна,
ШЕВЕРДІН Максим Михайлович,
БУЛГАКОВ Артур Олександрович,
ГОЦУЛЯК Світлана Леонідівна,
СТЕЦЕНКО Ніна Сергіївна

Відповідальний за випуск *В. Д. Гончаренко*

Редактор *Л. В. Русанова*

Комп'ютерна верстка *А. В. Старжинської*